

De omgevingsvisie: maak een samenhangend toekomstperspectief

Door Hein Struben

Nederland staat de komende jaren voor een enorme woningbouwopgave. Wie geen dak boven haar of zijn hoofd heeft, kan niet vrij zijn. Omdat het woonbeleid in Nederland gedecentraliseerd is, ligt er een belangrijke opgave bij gemeenten en provincies om niet alleen het woningtekort terug te dringen, maar ook te zorgen dat de juiste woningen worden gebouwd. Een woning biedt immers meer dan een dak boven het hoofd en een bed om in te slapen.

Laat er geen misverstand over bestaan, er moet de komende jaren flink gebouwd worden. De landelijke ambitie van D66 is om voor 2030 een miljoen nieuwe huizen te hebben gebouwd. Iedere gemeente moet dan ook zijn steentje bijdragen. Bouwen is urgent, want de woningbouwopgave is groot en woningen bouwen duurt lang. Niet alleen kosten de verschillende stappen in het bouwproces tijd, ook moet de tijd worden genomen om inwoners mee te nemen in de plannen van de gemeente en, waar mogelijk, inspraak te bieden.

De woningbouwopgave voor een gemeente vraagt om een woonvisie, als startpunt voor discussie, én om een goed onderzoek naar de behoefte aan de hoeveelheid en het soort woningen. In breder perspectief moet het woonbeleid echter worden gezien binnen de taak voor elke gemeente om een omgevingsvisie op te stellen. De opdracht voor een omgevingsvisie komt voort uit de Omgevingswet en komt neer op de noodzaak een integrale visie te maken op alle aspecten van de fysieke leefomgeving. Voor D66 is het essentieel dat de gemeenten, in afstemming met hun regio, deze taak oppakken. Dit "paper" legt daarom de nadruk op drie prioriteiten op lokaal niveau: samenhangend beleid voor de leefomgeving; het versnellen van woningbouw; en een hogere kwaliteit van de openbare ruimte om elke wijk zo leefbaar mogelijk te maken.

Een integrale aanpak

De nationale overheid, de provincies en gemeenten maken alle drie een omgevingsvisie die over alle aspecten van de fysieke leefomgeving gaat. Hierbij is een integrale aanpak van belang waarbij de maatschappelijke opgaven centraal staan. Als D66 zoeken we vanuit onze richtingwijzers naar balans tussen behoud van keuzevrijheid binnen de grenzen van welzijn en welvaart; tussen economie en leefomgeving; tussen individuele bestedingen, kosten en investeringen van de overheid; tussen innoveren en beheren. Daarbij is voor D66 de kwaliteit van de leefomgeving een belangrijke drijfveer.

De omgevingsvisie heeft betrekking op verschillende zaken:

- Het oplossen van woningtekorten;
- De verstedelijking en de uitbreiding van natuur;
- De verduurzaming en verbetering van de omgevingskwaliteit (ruimte, water, lucht en milieu),

ook in relatie tot gezondheid en sociale samenhang;

- De economische grondslag en werkgelegenheid;
- Bereikbaarheid en verkeersveiligheid.

De visie en de discussie daarover maakt duidelijk welke koers de gemeente inslaat voor de toekomst en welke afwegingen daarbij worden gemaakt. Het doordenken en het vormen van een visie kan helpen de tegengestelde belangen op te sporen. Het inzichtelijk maken daarvan draagt bij tot een gedegen afweging, verantwoorde democratische (politieke) keuzen en betere sturing.

Daarnaast is het betrekken van de inwoners van groot belang voor het draagvlak.

Belanghebbenden moeten al in een vroeg stadium duidelijk worden geïnformeerd en regelmatig worden geconsulteerd. Gemeentes moeten daar voldoende ruimte en capaciteit voor inruimen. Het betrekken van inwoners bij de leefomgeving voorkomt dat mensen zich geconfronteerd zien met plotselinge veranderingen waar zij niets meer aan kunnen doen. Bovendien kan er ook budget aan inwoners zélf worden gegeven; vaak hebben zij zelf ook goede ideeën over het duurzamer, mooier en veiliger te maken.

Versnellen woningbouw

Het oplossen van het tekort aan geschikte woonruimte en het zorgen voor betaalbare woningen voor starters en middengroepen vraagt inzet van alle betrokken partijen. Ten eerste zijn er goede afspraken in regionale woonakkoorden nodig, zodat op de juiste plek de juiste aantallen worden realiseren. Ten tweede moet de gemeente ervoor zorgen dat in bestemmingsplannen of de toekomstige omgevingsverordening, naast een percentage sociale woningbouw ook een percentage middenhuur en -koop verankerd is. Ook moeten er productieafspraken komen met corporaties. Niet iedere toevallige grondeigenaar, die alleen voor vrije sector wil bouwen, kan op zijn wenken bediend worden. Daarom is het soms zelfs nodig om contracten met ontwikkelaars open te breken wanneer die alleen maar, met het oog op winstmaximalisatie, dure gezinskoopwoningen willen bouwen.

Bij het bouwen is het belangrijk om vooral gebruik te blijven maken van bestaand stedelijk gebied – de bebouwde kom. Dat kan middels verdichten, transformeren en beter benutten. Ook kunnen we gebruik maken van de ruimte rond OV-knooppunten. We ontkomen echter ook niet aan uitbreiden met nieuw stedelijk gebied. Onze taak op lokaal niveau is ervoor te zorgen dat dit in balans blijft met het tegelijk beschermen van en investeren in het landschap en de uitbreiding van de natuur.

Bij het vormgeven van verdichtingsplannen en nieuwe woongebieden staat toekomstbestendigheid voorop. Dat betekent geschikt voor alle fasen in het leven, een goede mix van woningen voor jong en oud, voor welgesteld en minder vermogend. Denk ook aan kansen voor bedrijvigheid in de buurt (thuiswerken) en voorzieningen. Ontwerpen zijn klimaatadaptief, energieneutraal. Het bouwen is circulair en natuurinclusief.

Het dorpsleven en de dorpsse landschappen vragen evengoed aandacht. Niet alles kan overal. Daarom maken we bij de dorpen op basis van levensvatbaarheid van sterke kernen een keuze waar welke woningbouw plaatsvindt en waar voorzieningen behouden moeten worden.

Verbeter de kwaliteit en veiligheid van de openbare ruimte en stimuleer bewegen Binnensteden zuchten onder een teveel aan (auto)verkeer en verslechterde bereikbaarheid. Wijken staan vol met voertuigen die het gros van de tijd stil staan. Nog te veel wijken zijn louter ingericht voor de auto. D66 wil meer balans tussen verkeersruimte en veilige openbare leefomgeving. Hiervoor is meer ruimte nodig voor wandelen en spelen, voor fietsen en groen. Om dit te kunnen realiseren moeten wijken goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer en aangesloten zijn op een verbindend netwerk van fietsroutes.

Het verbeteren van gebieds- en gebruikerskwaliteit kan door meer autovrije gebieden te maken in binnensteden. Hiervoor hoeft de bereikbaarheid niet te worden opgegeven. In de wijken en bij (nieuw)bouwplannen kunnen alternatieven voor autobezit worden gestimuleerd en parkeren in de woonstraten kan worden beperkt. Concentreer parkeren door parkeergarages die goed bereikbaar zijn aan de randen en bij OV-haltes. De ruimte die vrijkomt op straat kan gebruikt worden om meer woningen te bouwen of meer openbare speel- en wandelruimte in te richten.

Nog enkele laatste tips:

- Veilige fiets- en wandelroutes naar OV-knooppunten, onderwijsinstellingen, kinderopvang, sportvoorzieningen en recreatiegebieden, zodat jongeren zelfstandig kunnen komen en gaan.
- Meer veilige autoluwe openbare ruimte in woonwijken, in stedelijke centra, en autovrije zones rond scholen.
- Vergroening van speelpleinen bij scholen en extra speelvoorzieningen in de woonomgeving.
- Zorg dat de omgeving bewegen stimuleert en werk met inwoners aan een plan voor recreatie en sportbehoefte.
- Een goede verbinding met en tussen recreatiegebieden op korte afstand van de woonomgeving.

Natuurlijk zijn er nog vele concrete maatregelen toe te voegen op het onderwerp wonen. Dit paper is echter bedoeld ter inspiratie. Voor meer standpunten die ook zeer bruikbaar zijn op lokaal niveau, stellen wij voor te kijken naar het hoofdstuk "Wonen in een duurzaam Nederland" in het D66 verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2021. Bijzondere aandacht vragen wij voor de passages over wijken met een divers woningaanbod ("innovatief bouwen in gemengde wijken" en "een betaalbaar huis voor iedereen"), over de verbinding tussen wonen en zorg ("Fijn wonen, goede zorg" in het hoofdstuk "Zorgeloos oud worden") en over afspraken tussen gemeenten